

Dili Yitik Şehirler

Hasan AKÇAY

“Şehir, ruha damlayan zehir.”

Bahardan yaza köprü olan ayların dünyamıza sıcak meltemler estirdiğini yalnız takvim yapraklarından öğrenerek beton yığınları içinde güne uyanmanın verdiği yorgunlukla, sadece hayal kuşudur alıp başını uzaklara giden. O kuşun kanadına takılmış bir bakışla betonları aşmaya çalışsa da gözlerimiz, art arda dizilmiş, aşılması imkansız duvarlara çarparak, camdan bir kavanoz gibi ortada dağılıp kalandır düşlerimiz...

Şimdi toprağın derin, büyüğü kokusunun duyulduğu bu zamanda başını göklere kaldırdığında üst üste yığılmış tuğla, beton ve demirden başka bir şey göremeyenler soğuk bir kırbaç gibi ruhlarına çarpan acıları daha derin hissedeceklerdir.

Kısık bir kandil alevi gibi ümitlerimizi aydınlatan şehirlerden uzak durmanın ve o alevi söndürecek nefesin bir yerlerden üflenmesini beklemekteyiz. Bir zamanlar büyük heyecan ve beklentilerle koştığımız şehirlerden artık kurtulmanın, kaçmanın çarelerini arar olduk. Bu suskun, sessiz beton-çelik yığınları insanlığın tabutu haline dönüştü çünkü...

Şehir, ruha damlayan zehir

İnsanlık tarihi boyunca şehirler, özellikle de büyük şehirler, her yönüyle cazibe merkezleri oldu. Daha çok kazanmak, daha rahat yaşamak... İlim öğrenmek, kültür ve sanat faaliyetlerinin yakınında bulunmak...

Nice şiirlere nice şarkılara renk olmuş, can olmuş şehirler.

Mekânları şereflendiren, güzelleştiren, yaşanılır hâle getiren o yerlerde oturanlardır. İnsanlar içinde buldukları ortamı yaşanılır kılacakları gibi, yine aynı ortamı nefes alınmaz duruma getirebilirler. Bu yönüyle şehirlerin güzelliği, içinde yaşayanların güzelliğinden beslenir.

Büyük ümitler bağlanarak gelinen şehirler büyük ölçüde beklentileri boşa çıkarır, hayalleri azar azar yele verir. Taşranın sıcaklığı, tebessümü betonların soğukluğunda buz tutmuştur artık. Maddi olarak kazanılanların yanında manevi kayıplar daha büyüktür. Birçok değer kaybaldığını fark edenlerin yüreklerindeki sarsılış derin izler bırakacaktır gönül toprağında.

Kalabalık içinde büyür yalnızlık

Şehirlerin görünen kalabalığına karşılık hemen her insan kendi yalnızlığını yaşar kendi içinde. Bakışlar soğuk, donuk ve yorgundur. Aynı apartmanda yaşayan insanlar bile birbirine yabancıdır. Anadolu'dan büyük şehirlere gelen insanlar için bu yaşam tarzı daha bir acı, daha bir dayanılmazdır. Üstelik bir anlam veremediği, çözemediği muamma gibidir de. Çünkü köy yerinde herkes birbirini tanır, karşılaştığında selamlaşır, hal hatır sorar. Şehirlerde daha önceleri az da olsa var olan bu özellik gün geçtikçe tamamen kaybolmuştur. İnsanların üst üste yığıldığı bu yerler şehirden ziyade bir mahpushaneyi andırır. Mekânlar ne kadar geniş, etraf ne kadar hareketli olsa da, ruhun kanatlanmasını engelleyen birçok unsur vardır ortada. Orada taş yığınlarından ve çelik/ demir istiflerinden hangi mevsimin yaşandığı dahi zor anlaşılır. Yatırım, insandan fazla betona, tuğlaya olunca da gönüller öksüz ve renksiz kalmaya mahkum olacaktır.

Bu çok üzücü ve insanı kendi dünyasında yalnızlaştırıcı bir durumdur. Eskiden anlatılan ve yaşananlar bu yönüyle bir efsane olmuştur artık. Şehirlerde insan sayısı ne kadar çoğalmışsa, yalnızlık da o derece artmıştır. Çünkü insanlar daha fazla kazanmanın, daha "güzel" yaşamının hırsıyla bulanık bir ırmak içinde kendi varlıklarını dahi fark edemez duruma gelmişlerdir.

Ne sevgi ne hürriyet

Şehir hayatının bağımlılığından kurtulmak kolay değildir. Geri dönüşler zordur. Bunca sevgisizliğe, unutulmuşluğa ve şehrin her yönüyle insanı esir almasına karşılık kurtuluşu düşünen insan sayısı az gibidir.

Gizliden gizliye yakan bir ateş gibi bütün benliği saran daha çok varlığa sahip olma hırsı, toplumu yalnızlığın kucağına itmiş. Hep "ben" kazanayım, "ben" daha iyi yaşayayım düşüncesi, başkalarını ve paylaşmayı unutturmuş. Ben tok olduktan sonra başkaları acından ölmüş bana ne anlayışı, insanlar arasındaki kin ve nefreti körükleyen unsurların başında gelmiştir. Bu yalnızlaşma, sadece "ben" varım anlayışı, aile içindeki bireyler arasına kadar inerek tehlikeli bir durum arz eder olmuştur.

"Kalabalık içinde büyür yalnızlık"

Neydi kaybolan hayatımızdan

Yüreği küstürdü, dili susturdu makineler. Hep onların sesi doldu kulaklara. Dilimizden kelimeler daha çıkmadan harf harf dökülüp kayboldu yerlerde. En yakınımıza bile ulaşamadı sesimiz. Her yanı anlamsız gürültüler doldurdu. Ve biz bizi duyamaz, anlayamaz olduk.

Anadolu'nun köyleri, maddi güzellikle birlikte manevi güzellikleri de bünyesinde yaşatmaya devam etmektedir.

Köylerin aksine şehirler esrarını, çekiciliğini yitirdi. Birinde hayatın öznesi insan, diğerinde madde... Her şeyi madde ile ölçen toplumlarda da sevgiden söz etmek muhal olmuş. İnsanlar, tutsağı oldukları tükenmez hırslarının, tatmin olmaz duyguların ardından koşarken farkında olmadan hürriyetini kaybetmişler. "Erdemsiz ve bencil koşu"nun sonunda varılan her yerde gönüller hüsrarla karşılaşmış. Nurettin Topçu; "İstanbul, Anadolu'nun kabri idi" der. Bu etkili ve sarsıcı cümle günümüzde bütün şehirler için geçerli sayılabilir. Öz değerlerini yitirmiş, yığın haline, daha ötesi canlı cenazeler durumunda gelmiş insanları uyandırmak/uyarmak için yürekteki yangının dışa vurum şeklidir bu. Gönül taşımayan, sevgiyi, paylaşmayı ve daha birçok güzelliğini/özelliğini kaybetmiş insanların sadece kefenleri eksiktir sırtlarında. Yani cenazelerden farksızdırlar.

Büyük şehirlere Anadolu'dan gelenlerin neleri yitirdiğini etkili bir şekilde ifade eden bu cümle aslında şehirler hakkındaki bütün olumsuzluğun özeti gibidir.

Memleketinden yola koyulan insanımızın maddi olandan ziyade, yanında getirdikleri ve her an muhafaza etmeye gayret ettikleri manevi olan değerlerdir. Yani ki insanı insan yapan manevi güzelliklerdir; ahlaktır, sevgidir, saygıdır... Bir müddet sonra bütün bu değerler öldürülüp, hayattan çıkarılmıştır. Geriye kalan da bütün bu güzel hasletlerin zıddı olmuştur. Benliğini, şahsiyetini öz değerlerini kaybeden insan, diğer canlılar gibi varlığını idame ettiremez. O başka bir hale, başka bir şekle bürünür... Ve aynalarda kendi gözlerine bile kendini tanıyamayan bir varlık şeklinde görünür...Hal böyle olunca da seviyesi en aşağılara kadar düşer, canavarların bile korktuğu bir yaratık haline gelir.

Korkuların kol gezdiği bir ortamda huzurlu yaşamak bir yana, sadece yaşamak bile büyük bir başarı sayılır.

Huzurun adresi

Köyler dinginliğin, huzurun ve birliğin diğer adıdır aslında. Böylesine huzur dolu ortamda, kederin adı bile yoktur. Orada yaşayan insanların gülüşlerinde gül kokusu, bakışlarında güneş sıcaklığı vardır. Yoksullukları gönüllerine sirayet etmeyen bu insanların, gözlerindeki derin hüznün duygunun yoğunlaşmış bir şekli gibidir. Sürekli bir melâl hali vardır, duruşlarında/ susuşlarında. Tarlada, bahçede hiç durmadan çalışan, kazancını alın teri ve helâlden sağlamanın huzuru okunur yüzlerinden. Ne kadar yorgun olsa da bedenleri, ruhlarındaki dinginlik ve yüzlerindeki tebessüm hiçbir zaman eksik olmaz. Böyle güzel insanlar içinden şehrin buzdan kalabalıkları içine düşen insanın ruhunu derin hüzneler, kederler, özlemler saracak elbet...

Dönülür bir gün

Öylesine uğultulu ve oyalayıcıdır ki şehirler, yılların nasıl geçtiğini anlamak mümkün olmaz. Aşına olunan çehreler solgun bir şekilde hayallere düşerken, kimi zaman da onların artık bu dünyadan göçtüğü haberleri yavaş yavaş gelmeye başlar. Bütün sevdiklerinden ayrı kalmanın, gidip de görememenin sebebi yine şehirdir. Bugün yarın derken, yıllar tükenir birden. Asıl vatana, bir zamanlar ayrıldığın toprağa dönülür en son, fakat bu dönüş hangi şekilde olur tam olarak bilinmez!..